

1913/1914

g. Weg en Werken.
TRAMLIJNEN in Exploitatie op 30 Juni 1914.

Lijn.	OMSCHRIJVING DER LIJNEN.	LENGTE IN METERS.				AANMERKINGEN.
		Enkel spoor.	Dubbel spoor.	Totale lengte.	Exploit. lengte.	
	ELECTRISCHE TRACTIE					
1	Honingerdijk—Park	—	5382	10764	5382	
2	Prinsenhoofd—Centraal Station .	—	2847	5694	3471	wordt 624 M. geëxploit. over lijn 1 en 4.
3	Bergweg—Boompjes	179	3837	7853	4183	wordt 167 M. geëxploit. over lijn 1 en 2.
4	Oude-Hoofdplein—Willemsplein .	19	4406	8831	5330	wordt 905 M. geëxploit. over lijn 1.
5	Middellandstraat—Oudedijk . .	28	5037	10102	6787	wordt 1722 M. geëxploit. over lijn 1, 2, 3 en 4.
6	Feijenoord (Koninginnebrug) — Heulbrug.	201	2273	4747	4498	wordt 2024 M. geëxploit. over lijn 2 3 en 4.
7	Beursplein—Delfshaven (ceintuur)	—	6096	12192	7578	wordt 1482 M. geëxploit. over lijn 1 2 en 4.
8	Rotterdam—Schiedam	—	3435	6870	6897	wordt 3462 M. geëxploit. over lijn 1 2, 4 en 7.
9	Wilhelminakade—Vlaskade . .	3668	557	4782	4225	
10	Ruige-Plaatbrug—Oosterkade . .	121	5557	11235	8577	wordt 2899 M. geëxploit. over lijn 3, 4, 5 en 7.
	TOTAAL met Electriche Tractie	4216	39427	83070	56928	
	PAARDENTRACTIE					
	Rotterdam—Overschie	4291	45	4381	4866	wordt 530 M. geëxploit. over lijn 6.
	TOTAAL	8507	39472	87451	61794	

Onder exploitatielengte van een lijn wordt verstaan de afstand van eindpunt tot eindpunt door de wagens van die lijn bereden.

Wanneer opgaand en afgaand spoor, langs verschillende wegen loopende, niet even lang zijn, is de exploitatie lengte de som van beide wegen gedeeld door 2.

Door de Gemeente werden verschillende groote werken uitgevoerd, die tengevolge hadden, dat ook aan onze sporen buitengewoon veel onderhoudswerken en vernieuwingen moesten worden uitgevoerd.

Het Beursplein werd van houtbestrating op betonbed voorzien. Bij gedeelten werd dit plein daartoe buiten dienst gesteld en moesten tot instandhouding van onzen dienst achter het postkantoor tijdelijke verbindingen worden gemaakt, eerst van Zuid-Blaak met de sporen aan de Noordzijde van het plein, daarna van Noord-Blaak met de sporen aan de Zuidzijde. De sporen op het Beursplein werden allen geheel nagezien, enkele bogen en de kruising en het wissel nabij het wachthuisje vernieuwd. Mede werd in verband met deze werken een

nieuw verbindingswissel op de Gelderschekade gelegd en een bestaand opgebroken, en tijdelijk een boog van Kolkade naar Gelderschestraat geplaatst.

Op den Oostzeedijk werd een bestrating met granietkeien in asphalt gemaakt. In verband daarmee werden beide sporen nagezien, de lasschen afgezaagd en opnieuw gegoten, de sporen nabij de remise omgeschoven en alle wissels vernieuwd.

In de Jonkerfransstraat werd tusschen Goudschesingel en Goudschestraat een houtbestrating op betonbed aangebracht. Het eene spoor van rails Phönix 14^b werd door nieuw spoor vervangen, van het andere spoor werden de lasschen afgezaagd en vernieuwd.

Met de uit de Jonkerfransstraat gekomen rails profil Phönix 14^b werd een der sporen op den Nieuwen Binnenweg tusschen 's-Gravendijkwal en Schoonebergerweg verbeterd. Lasschen werden daar afgezaagd en vernieuwd op de wijze zooals vroeger omschreven.

Eenzelfde bewerking ondergingen beide sporen aan den Westzeedijk tusschen IJzerstraat en Heuvellaan. Tevens werd dit spoor nabij de kruising met lijn 10 eenigszins gewijzigd en een verbindingspoor met beide wissels vernieuwd.

De beide sporen op den Ruigeplaatweg tusschen IJzerstraat en eindpunt van lijn 10 werden verplaatst en eenige kruisingen gelegd ten behoeve van een raccordementspoor voor Stokvis Ltd., waarbij tevens de bogen van lijn 7 aan den Oostkousdijk werden vernieuwd. De kosten van deze omlegging werden geheel, en die van de vernieuwing dier bogen gedeeltelijk, door de Hollandsche Spoorweg-Maatschappij gedragen.

De Eendrachtsweg, Mauritsweg, Kruiskade en Kruisstraat werden opnieuw in profil gebracht, waarvoor onze sporen tijdens den dienst hier en daar meer dan 1 Meter moesten rijzen. Daarbij werden de sporen en bogen op den hol Eendrachtsweg—Westzeedijk en de wissels daar ter plaatse geheel vernieuwd.

Mede werden vernieuwd de kruising van lijn 1 en 7, de bogen Mauritsweg—Kruiskade; Kruiskade—Kruisstraat en Kruisstraat—Stationsplein, de kruisingen van lijn 4 en 5 bij den Mauritsweg en bij de Kruisstraat, alsmede de daar aanwezige wissels (7 stuks). Een verbindingswissel in de Kruisstraat werd opgebroken, waardoor de daar bestaande S-boog aanzienlijk kon worden verbeterd.

In de van Oldenbarneveltstraat werd het gedeelte, dat het vorig jaar bij verbetering van het spoor in die straat was overgebleven, gedeeltelijk vernieuwd en overigens van nieuwe gietlasschen voorzien.

Op den weg naar Overschie werd, ten behoeve van de Melkmarkt, het spoor over ± 160 meter omgelegd.

Te Schiedam werden 3 wissels vernieuwd.

Op den Noordsingel werd het spoor opgebroken en een hulpspoor met provisorische kruising voor lijn 10 gelegd tusschen Zomerhofstraat en Noordplein ten behoeve van een te maken riool.

Overigens werden Noordsingel, Bergstraat en Zegwaardstraat in profiel gebracht, waartoe ook daar onze sporen meer dan 1 meter omhoog gingen. Hierbij werden enkele slechte lasschen vernieuwd, hetgeen mede het geval was met de bogen Zegwaardstraat—Bergstraat bij het huis van bewaring.

Op de Schiekade werden de sporen tijdelijk omgelegd in verband met de vernieuwing van de kaaimuur langs die kade tusschen Provenierssingel en Heulbrug en den bouw van de brug over de Teilingerstraat.

Nog werden vernieuwd de kruising op het Hogendorpsplein, de oprit Karresteeg met de aan weerszijden van dien oprit gelegen bogen, benevens de bogen:

Brouwerstraat—Oudedijk

Posthoornsteeg—Zuidblaak (gedeeltelijk)

Van Heusdestraat—Gerrit Jan Mulderstraat (gedeeltelijk)

Hofplein (bij Weinthal)

Witte Leeuwensteeg—Vischmarkt (buitenrail)

Coolsingel (bij het Ziekenhuis)

Lus te Schiedam (gedeeltelijk)

Strooveer.

Op het geheele net werd last ondervonden van golfslijtage, die een hinderlijk rammelen der wagens veroorzaakte en het moeielijk maakte bouten van de wagens vast te houden. Met behulp van een oude pekewagen van den paardentramweg werd een machine geconstrueerd om de golven weg te slijpen, die getrokken door een motorwagen van af October bijna iederen nacht heeft gewerkt en waarmede zeer goede resultaten zijn verkregen. Nog in dezen zomer zullen de hinderlijke golven overal zijn verwijderd en door jaarlijks gedurende eenige dagen op iedere lijn die bewerking te herhalen wordt vertrouwd dat van de golfslijtage geen last meer zal worden ondervonden.

Overigens werd waar noodig gelicht en werden de gewone herstellingen aan wissels enz. uitgevoerd.

Het mag worden geconstateerd dat het gelukkig is, dat de kosten van bestrating door de Maatschappij voor een vast bedrag per strekkende Meter spoor zijn afgekocht, daar anders de kosten van onderhoud, die door al deze werkzaamheden toch reeds zeer belangrijk zijn, nog beduidend hooger zouden worden.

Met inbegrip van deze afkoopsom voor bestrating bedragen die kosten f 133.778.05.

Ten slotte zij nog vermeld dat, om deze werken te kunnen uitvoeren, een vrij belangrijke vermeerdering van personeel (zij het ook tijdelijk), zoowel voor den weg als in de werkplaats, waar alle kruisingen en wissels zijn vervaardigd, is noodig geweest.

n. Gebouwen en onroerende eigendommen.

Het verven der kappen in de remisegebouwen Isaac Hubertstraat, Schoonebergerweg en in de werkplaats kwam gereed.

De wachthuisjes Schiedam, Hugo de Grootstraat, Van Hogendorpsplein, Westplein, Mauritsweg en Maasstation werden geschilderd evenals de brug over den Noordsingel en de buitengevel van kantoor en gebouwen Isaac Hubertstraat.

Gedeeltelijk geschiedde dit in eigen beheer, waarvoor zoowel in het zomerseizoen 1913 als in dat van 1914 tijdelijk eenige ververs in dienst genomen zijn.

De remise Oostzeedijk werd in December 1913 in gebruik genomen.

De remise op Charlois kwam geheel gereed en werd in dienst gesteld in de maand April 1914; waarna de hulploods is afgebroken.

Het wachthuisje, dat vroeger op de Schiebrug stond en overcompleet was geworden, is thans op de Wilhelminakade geplaatst, waar het aan een groote behoefte voldoet.

De sporen in de remise Isaac Hubertstraat, die sterk waren gezakt, zijn allen weder op hoogte gebracht. De leidingen voor riolen, gas en water daarbij nagekeken en verbeterd.

Uitbreiding van de werkplaats, vooral met het oog op den aanmaak van wissels en kruisingen, die grootendeels in eigen beheer geschiedt, is dringend noodig.

Daartoe zal het achtergedeelte van de remise Isaac Hubertstraat als schilderswerkplaats worden ingericht en de bestaande schilderswerkplaats bij de bankwerkerij worden getrokken en speciaal voor de vervaardiging van materieel voor den weg worden ingericht.

Met de noodige verbouwing is een aanvang gemaakt.

Overigens werden aan de gebouwen slechts de gewone onderhoudswerken verricht.

De kosten van onderhoud bedroegen f 10.421.66.—

i. Wagenpark.

Aan de firma ALLAN werd de vervaardiging van 25 nieuwe motorwagens opgedragen, waarvan bij de sluiting van het boekjaar 20 zijn afgeleverd en de anderen spoedig zullen volgen. De elektrische uitrusting dier wagens was opgedragen aan de Ateliers de Constructions Electriques de Charleroi in combinatie met de motorenfabriek van WILLEM SMIT te Dordrecht. De montage dier uitrusting geschiedde geheel in eigen beheer. Bij deze wagens, waarvan de ruiten geheel kunnen zakken, zoodat zij ook als open wagens dienst kunnen doen, zijn zoowel bij assen als bij de motoren „Kogellagers” toegepast.

De wagens voldoen uitstekend.

Een volledige staat van het rollend materieel volgt hieronder:

Voor de electrische tram	10 motorrijtuigen	à 32 plaatsen =	320 plaatsen.
	141 "	33 " =	4653 "
	20 "	36 " =	720 "
	50 gesloten bijwagens	29 " =	1450 "
	10 semi-convertiblewagens	42 " =	420 "
	10 open bijwagens	34 " =	340 "
	30 " "	41 " =	1230 "
Voor de paardentram naar Overschie.	3 gesloten rijtuigen	28 " =	84 "
	2 open rijtuigen	36 " =	72 "
	2 tramomnibussen	20 " =	40 "
Totaal 278 rijtuigen			met 9329 plaatsen.

11 zoutwagens.
2 pekelwagens (waarvan 1 ingericht
als slijpwagen.)
2 rijtuigen.
1 dogcar.
2 traverswagens.
5 montagewagens (waarvan 1
op spoorwielen).
4 sleeperswagens.
1 railtransportwagen.
3 mallejans (transport rails).

1 mestwagen.
1 fouragewagen.
2 wagens (trommeldienst).
2 karren.
2 handstrooikarren.
10 handkarren.
1 transportable gietoven.
1 handkar met transportable motor.
1 meetwagen. (bovenleiding).
1 draadspanwagen.

De kosten van onderhoud der tramrijtuigen met inbegrip der kosten van dagelijksche revisie en reiniging bedroegen f 196.294.38.

k. Trekkracht.

Behalve de lijn Rotterdam—Overschie, waar paardentractie bestaat, worden alle lijnen electrisch geëxploiteerd.

Paarden worden, behalve voor de paardentractie op genoemde lijn, gebruikt voor de montagewagens, transport- en andere dienstwagens, alsmede op de werken aan den weg voor het bijbrengen en wegvoeren van rails en palen.

Op 1 Juli 1913 waren aanwezig 22 paarden. Bijgekocht werden 5 paarden, verkocht 4, zoodat 30 Juni 1914 aanwezig waren 23 paarden. De balanswaarde is f 2300.—

De kosten voor voeding en ligging dier paarden bedroegen totaal $f\ 7587.65\frac{1}{2}$ d.i. per paard en per dag $f\ 0.90$ tegen $f\ 0.96$ het vorig jaar.

Gebruikt werden:

68422 K.G.		Haver.
47568 „		Klaverhooi.
18365 „		Wit hooi.

Stroo werd gratis geleverd tegen opbrengst van de mest.

De elektrische trekkraft werd geleverd door de centrale der gemeente.

Totaal werden geleverd 5.991.090 K. W. U. waarvoor werd betaald $f\ 377.187.37$.

Krachtens het bepaalde bij de concessie voorwaarden wordt voor elk geleverd K.W.U. indien de kolenprijs (d.i. de gemiddelde prijs door de gasfabriek bij contract per 1000 K.G. gaskolen voor den wal betaald) hooger is dan $f\ 8.50$, aan het eind van het kalenderjaar bijbetaald $0.0025 \times$ dit hoogere bedrag in guldens uitgedrukt. Is de kolenprijs lager, dan wordt volgens denzelfden maatstaf gerestitueerd.

Uit dien hoofde werd in December over 1913 bijbetaald $f\ 12.375.65\frac{1}{2}$, welk bedrag geput werd uit het fonds gevormd uit restituties van vorige jaren.

Voor het gebruik, onderhoud en vernieuwing van voedingskabels moet worden betaald $6\frac{1}{2}\%$ van de aanlegkosten en wel $f\ 23.162.64$.

1. Electriche geleidingen.

Met vernieuwing van arbeidsdraden werd voortgegaan op Westzeedijk tusschen Kievitslaan-Heuvellaan, bij de kruising Jonkerfransstraat-Goudschesingel, Noordsingel nabij het tramhuisje, Schietbaanlaan, hol Eendrachtsweg—Scheepstimmermanslaan, Kruiskade en Kruisstraat en ten slotte Westzeedijk bij de St. Jobshaven.

Op zeer vele plaatsen waar bij de ophangpunten slijtage was ontstaan, werden bijdraden aangebracht.

De revisie van de bovenleiding van het geheele net had overigens geregeld plaats. Verschillende in den slappen bodem voorovergekomen palen werden weder recht gezet. Met verven van palen en rosetten wordt geregeld voortgegaan.

Overigens werd door het personeel van deze afdeeling de bovenleiding in de remises Oostzeedijk en Charlois en de elektrische verlichting dier beide remises aangelegd, terwijl tijdens de onafhankelijkheidsfeesten een feestverlichting werd gemaakt. Tijdens de feestviering te Schiedam werd het wachthuisje aldaar geillumineerd, terwijl op 17 November,

den dag waarop dit feest te Rotterdam werd gevierd, het wachthuisje op het Beursplein was verlicht en aan een 60 tal motorwagens een feestverlichting was aangebracht, die over het algemeen zeer werd bewonderd.

m. Werkplaatsen.

Ter vergrooting van de bankwerkerij, vooral met het oog om betere stelplaats voor den aanmaak van wissels en kruisingen te verkrijgen, wordt het achter gedeelte van de remise Isaac Hubertstraat bij de werkplaats getrokken en daarheen de schilderswerkplaats verplaatst. De ruimte, thans door de schilderswerkplaats ingenomen, wordt als bovenbouw werkplaats ingericht.

Bij de sluiting van het boekjaar zijn deze werkzaamheden in uitvoering.

Aangeschaft werd een sleeschaafbank en een zagenslijpmachine.

De nieuwe remise Oostzeedijk heeft een kleine smederij, wagenmakers- en schilderswerkplaatsje om kleine reparatiën aan de wagens te kunnen uitvoeren.

Ook de nieuwe remise Charlois is van een klein werkplaatsje met smidsvuur voorzien.

Overigens had geen uitbreiding plaats. De werktuigen verkeerden in goeden staat.

n. Vervoer en Exploitatie.

In het jaar 1913 werden overal in Holland de onafhankelijkheidsfeesten gevierd, hetgeen een verhoogd vreemdelingenverkeer tengevolge had. De feesten te Rotterdam hadden plaats op 17 November en het aantal passagiers op dien dag vervoerd was het hoogste, dat wij tot heden op één dag bereikten.

Ofschoon zich hier en daar reeds kenteekenen vertoonen, dat de periode van malaise, die zich in de industrie in Duitschland reeds zoo sterk doet gevoelen, ook hier haren invloed zal doen gelden, zoo mag dit boekjaar nog tot de gunstige jaren gerekend worden.

Ook dit jaar mag op een toeneming van de opbrengst worden gewezen, die te belangrijker is, omdat zij niet aan indienststelling van nieuwe lijnen of lijngedeelten is toe te schrijven.

In verband met die voortdurende toeneming van het aantal reizigers werden op lijn 5 en 10 het aantal bijwagens vermeerderd, op lijn 8 werd in December een vijf minuten dienst ingevoerd, terwijl op verschillende lijnen het aantal ritten in den avond werd uitgebreid.

De vervoersvermeerdering bedroeg $\pm 8\frac{1}{3}$ %.

1913/1914

7

f. Aanleg, Verbouwing en in Exploitatie brengen van nieuwe lijnen.

De werkzaamheden voor de verbreeding van den Westzeedijk en de verplaatsing der sporen in verband daarmee tusschen Kievitslaan en Heuvellaan werden geheel voltooid.

De weg naar Overschie werd ten behoeve van een te stichten Melkmarkt over $\pm$ 160 M. lengte geheel omgelegd, waardoor ook een nieuw tramspoor over dat gedeelte moest worden gelegd en het oude opgebroken.

De Oostzeedijk werd over zijn geheele lengte van een nieuwe bestrating voorzien, de dijk is daarbij gedeeltelijk verbreed terwijl nieuwe opritten werden gemaakt. In verband daarmee moesten onze sporen over groote lengte worden verplaatst terwijl wij tevens het gedeelte enkel spoor van $\pm$ 60 M. lengte bij de Hoflaan door dubbel spoor konden vervangen.

Ook werd de Gemeente eigenaar van het gedeelte Oudedijk, waarop destijds, in verband met rechten van derden, slechts enkel spoor was aangebracht. Ook daar is thans dubbel spoor aangelegd.

De onderhandelingen met het Gemeentebestuur over de uitbreiding van ons net werden voortgezet en waren bij de sluiting van het boekjaar zoover gevorderd, dat door Burgemeester en Wethouders aan den Raad een tramplan is voorgesteld, waarbij de loop van de lijnen 4, 5, 7 en 10 eenigszins is gewijzigd en drie nieuwe lijnen 11, 12 en 13 zijn ontworpen. *)

*) De Raad heeft in zijne zitting van 30 Juli tegen het voorstel van B. en W. verschillende bezwaren ingebracht en de volgende motie aangenomen: „De Raad overwegende, dat een betere tramverbinding van „het zoogenaamde nieuwe Noorden, en zoo mogelijk van den Linker Maasoevers met het verkeerscentrum „der stad gewenscht is, overwegende dat in elk geval de rondgaande tramlijn 7 gehandhaafd dient te „worden, besluit het voorstel volgnummer 69 der verzameling 1914 aan B. en W. terug te zenden met „verzoek nadere voorstellen bij den Raad in te dienen.” Dientengevolge zullen nieuwe onderhandelingen moeten worden gevoerd.

g. Weg en Werken.
TRAMLIJNEN in Exploitatie op 30 Juni 1914.

Lijn.	OMSCHRIJVING DER LIJNEN.	LENGTE IN METERS.				AANMERKINGEN.
		Enkel spoor.	Dubbel spoor.	Totale lengte.	Exploit. lengte.	
ELECTRISCHE TRACTIE						
1	Honingerdijk—Park	—	5382	10764	5382	
2	Prinsenhoofd—Centraal Station .	—	2847	5694	3471	wordt 624 M. geëxploit. over lijn 1 en 4.
3	Bergweg—Boompjes	179	3837	7853	4183	wordt 167 M. geëxploit. over lijn 1 en 2.
4	Oude-Hoofdplein—Willemsplein .	19	4406	8831	5330	wordt 905 M. geëxploit. over lijn 1.
5	Middellandstraat—Oudedijk . .	28	5037	10102	6787	wordt 1722 M. geëxploit. over lijn 1, 2, 3 en 4.
6	Feijenoord (Koninginnebrug) — Heulbrug.	201	2273	4747	4498	wordt 2024 M. geëxploit. over lijn 2 3 en 4.
7	Beursplein—Delfshaven (ceintuur)	—	6096	12192	7578	wordt 1482 M. geëxploit. over lijn 1 2 en 4.
8	Rotterdam—Schiedam	—	3455	6870	6597	wordt 3462 M. geëxploit. over lijn 1 2, 4 en 7.
9	Wilhelminakade—Vlaskade . .	3668	557	4782	4225	
10	Ruige-Plaatbrug—Oosterkade . .	121	5557	11235	8577	wordt 2899 M. geëxploit. over lijn 3, 4, 5 en 7.
	TOTAAL met Electrische Tractie	4216	39427	83070	56928	
PAARDENTRACTIE						
	Rotterdam—Overschie	4291	45	4381	4866	wordt 530 M. geëxploit. over lijn 6.
	TOTAAL	8507	39472	87451	61794	

Onder exploitatielengte van een lijn wordt verstaan de afstand van eindpunt tot eindpunt door de wagens van die lijn bereden.

Wanneer opgaand en afgaand spoor, langs verschillende wegen loopende, niet even lang zijn, is de exploitatie lengte de som van beide wegen gedeeld door 2.

Door de Gemeente werden verschillende groote werken uitgevoerd, die tengevolge hadden, dat ook aan onze sporen buitengewoon veel onderhoudswerken en vernieuwingen moesten worden uitgevoerd.

Het Beursplein werd van houtbestrating op betonbed voorzien. Bij gedeelten werd dit plein daartoe buiten dienst gesteld en moesten tot instandhouding van onzen dienst achter het postkantoor tijdelijke verbindingen worden gemaakt, eerst van Zuid-Blaak met de sporen aan de Noordzijde van het plein, daarna van Noord-Blaak met de sporen aan de Zuidzijde. De sporen op het Beursplein werden allen geheel nagezien, enkele bogen en de kruising en het wissel nabij het wachthuisje vernieuwd. Mede werd in verband met deze werken een

nieuw verbindingswissel op de Gelderschekade gelegd en een bestaand opgebroken, en tijdelijk een boog van Kolkade naar Gelderschestraat geplaatst.

Op den Oostzeedijk werd een bestrating met granietkeien in asphalt gemaakt. In verband daarmee werden beide sporen nagezien, de lasschen afgezaagd en opnieuw gegoten, de sporen nabij de remise omgeschoven en alle wissels vernieuwd.

In de Jonkerfransstraat werd tusschen Goudschesingel en Goudschestraat een houtbestrating op betonbed aangebracht. Het eene spoor van rails Phönix 14^b werd door nieuw spoor vervangen, van het andere spoor werden de lasschen afgezaagd en vernieuwd.

Met de uit de Jonkerfransstraat gekomen rails profil Phönix 14^b werd een der sporen op den Nieuwen Binnenweg tusschen 's-Gravendijkwal en Schoonebergerweg verbeterd. Lasschen werden daar afgezaagd en vernieuwd op de wijze zooals vroeger omschreven.

Eenzelfde bewerking ondergingen beide sporen aan den Westzeedijk tusschen IJzerstraat en Heuvellaan. Tevens werd dit spoor nabij de kruising met lijn 10 eenigszins gewijzigd en een verbindingspoor met beide wissels vernieuwd.

De beide sporen op den Ruigeplaatweg tusschen IJzerstraat en eindpunt van lijn 10 werden verplaatst en eenige kruisingen gelegd ten behoeve van een raccordementspoor voor Stokvis Ltd., waarbij tevens de bogen van lijn 7 aan den Oostkousdijk werden vernieuwd. De kosten van deze omlegging werden geheel, en die van de vernieuwing dier bogen gedeeltelijk, door de Hollandsche Spoorweg-Maatschappij gedragen.

De Eendrachtsweg, Mauritsweg, Kruiskade en Kruisstraat werden opnieuw in profil gebracht, waarvoor onze sporen tijdens den dienst hier en daar meer dan 1 Meter moesten rijzen. Daarbij werden de sporen en bogen op den hol Eendrachtsweg—Westzeedijk en de wissels daar ter plaatse geheel vernieuwd.

Mede werden vernieuwd de kruising van lijn 1 en 7, de bogen Mauritsweg—Kruiskade; Kruiskade—Kruisstraat en Kruisstraat—Stationsplein, de kruisingen van lijn 4 en 5 bij den Mauritsweg en bij de Kruisstraat, alsmede de daar aanwezige wissels (7 stuks). Een verbindingswissel in de Kruisstraat werd opgebroken, waardoor de daar bestaande S-boog aanzienlijk kon worden verbeterd.

In de van Oldenbarneveltstraat werd het gedeelte, dat het vorig jaar bij verbetering van het spoor in die straat was overgebleven, gedeeltelijk vernieuwd en overigens van nieuwe gietlasschen voorzien.

Op den weg naar Overschie werd, ten behoeve van de Melkmarkt, het spoor over $\pm$ 160 meter omgelegd.

Te Schiedam werden 3 wissels vernieuwd.

Op den Noordsingel werd het spoor opgebroken en een hulpspoor met provisorische kruising voor lijn 10 gelegd tusschen Zomerhofstraat en Noordplein ten behoeve van een te maken riool.

Overigens werden Noordsingel, Bergstraat en Zegwaardstraat in profiel gebracht, waartoe ook daar onze sporen meer dan 1 meter omhoog gingen. Hierbij werden enkele slechte lasschen vernieuwd, hetgeen mede het geval was met de bogen Zegwaardstraat—Bergstraat bij het huis van bewaring.

Op de Schiekade werden de sporen tijdelijk omgelegd in verband met de vernieuwing van de kaaimuur langs die kade tusschen Provenierssingel en Heulbrug en den bouw van de brug over de Teilingerstraat.

Nog werden vernieuwd de kruising op het Hogendorpsplein, de oprit Karresteege met de aan weerszijden van dien oprit gelegen bogen, benevens de bogen:

Brouwerstraat—Oudedijk

Posthoornsteeg—Zuidblaak (gedeeltelijk)

Van Heusdestraat—Gerrit Jan Mulderstraat (gedeeltelijk)

Hofplein (bij Weinthal)

Witte Leeuwensteeg—Vischmarkt (buitenrail)

Coolsingel (bij het Ziekenhuis)

Lus te Schiedam (gedeeltelijk)

Strooveer.

Op het geheele net werd last ondervonden van golfslijtage, die een hinderlijk rammelen der wagens veroorzaakte en het moeilijk maakte bouten van de wagens vast te houden. Met behulp van een oude pekewagen van den paardentramweg werd een machine geconstrueerd om de golven weg te slijpen, die getrokken door een motorwagen van af October bijna iederen nacht heeft gewerkt en waarmede zeer goede resultaten zijn verkregen. Nog in dezen zomer zullen de hinderlijke golven overal zijn verwijderd en door jaarlijks gedurende eenige dagen op iedere lijn die bewerking te herhalen wordt vertrouwd dat van de golfslijtage geen last meer zal worden ondervonden.

Overigens werd waar noodig gelicht en werden de gewone herstellingen aan wissels enz. uitgevoerd.

Het mag worden geconstateerd dat het gelukkig is, dat de kosten van bestrating door de Maatschappij voor een vast bedrag per strekkende Meter spoor zijn afgekocht, daar anders de kosten van onderhoud, die door al deze werkzaamheden toch reeds zeer belangrijk zijn, nog beduidend hooger zouden worden.

Met inbegrip van deze afkoopsom voor bestrating bedragen die kosten f 133.778.05.

Ten slotte zij nog vermeld dat, om deze werken te kunnen uitvoeren, een vrij

n. Gebouwen en onroerende eigendommen.

Het verven der kappen in de remisegebouwen Isaac Hubertstraat, Schoonebergerweg en in de werkplaats kwam gereed.

De wachthuisjes Schiedam, Hugo de Grootstraat, Van Hogendorpsplein, Westplein, Mauritsweg en Maasstation werden geschilderd evenals de brug over den Noordsingel en de buitengevel van kantoor en gebouwen Isaac Hubertstraat.

Gedeeltelijk geschiedde dit in eigen beheer, waarvoor zoowel in het zomerseizoen 1913 als in dat van 1914 tijdelijk eenige ververs in dienst genomen zijn.

De remise Oostzeedijk werd in December 1913 in gebruik genomen.

De remise op Charlois kwam geheel gereed en werd in dienst gesteld in de maand April 1914; waarna de hulploods is afgebroken.

Het wachthuisje, dat vroeger op de Schiebrug stond en overcompleet was geworden, is thans op de Wilhelminakade geplaatst, waar het aan een groote behoefte voldoet.

De sporen in de remise Isaac Hubertstraat, die sterk waren gezakt, zijn allen weder op hoogte gebracht. De leidingen voor riolen, gas en water daarbij nagekeken en verbeterd.

Uitbreiding van de werkplaats, vooral met het oog op den aanmaak van wissels en kruisingen, die grootendeels in eigen beheer geschiedt, is dringend noodig.

Daartoe zal het achtergedeelte van de remise Isaac Hubertstraat als schilderswerkplaats worden ingericht en de bestaande schilderswerkplaats bij de bankwerkerij worden getrokken en speciaal voor de vervaardiging van materieel voor den weg worden ingericht.

Met de noodige verbouwing is een aanvang gemaakt.

Overigens werden aan de gebouwen slechts de gewone onderhoudswerken verricht.

De kosten van onderhoud bedroegen f 10.421.66.—

i. Wagenpark.

Aan de firma ALLAN werd de vervaardiging van 25 nieuwe motorwagens opgedragen, waarvan bij de sluiting van het boekjaar 20 zijn afgeleverd en de anderen spoedig zullen volgen. De elektrische uitrusting dier wagens was opgedragen aan de Ateliers de Constructions Electriques de Charleroi in combinatie met de motorenfabriek van WILLEM SMIT te Dordrecht. De montage dier uitrusting geschiedde geheel in eigen beheer. Bij deze wagens, waarvan de ruiten geheel kunnen zakken, zoodat zij ook als open wagens dienst kunnen doen, zijn zoowel bij assen als bij de motoren „Kogellagers” toegepast.

De wagens voldoen uitstekend.

Een volledige staat van het rollend materieel volgt hieronder:

Voor de electrische tram	10 motorrijtuigen	à 32 plaatsen =	320 plaatsen.
	141 "	" 33 " =	4653 "
	20 "	" 36 " =	720 "
	50 gesloten bijwagens	" 29 " =	1450 "
	10 semi-convertiblewagens	" 42 " =	420 "
	10 open bijwagens	" 34 " =	340 "
	30 " "	" 41 " =	1230 "
Voor de paardentram naar Overschie.	3 gesloten rijtuigen	" 28 " =	84 "
	2 open rijtuigen	" 36 " =	72 "
	2 tramomnibussen	" 20 " =	40 "
Totaal 278 rijtuigen		met 9329 plaatsen.	

11 zoutwagens.

2 pekelwagens (waarvan 1 ingericht
als slijpwagen.)

2 rijtuigen.

1 dogcar.

2 traverswagens.

5 montagewagens (waarvan 1
op spoorwielen).

4 sleeperswagens.

1 railtransportwagen.

3 mallejans (transport rails).

1 mestwagen

1 fouragewagen.

2 wagens (trommeldienst)

2 karren.

2 handstrooikarren

10 handkarren.

1 transportable gietoven.

1 handkar met transportable motor.

1 meetwagen. (bovenleiding).

1 draadspanwagen.

De kosten van onderhoud der tramrijtuigen met inbegrip der kosten van dagelijksche revisie en reiniging bedroegen f 196.294.38.

k. Trekkraft.

Behalve de lijn Rotterdam—Overschie, waar paardentractione bestaat, worden alle lijnen electrisch geëxploiteerd.

Paarden worden, behalve voor de paardentractione op genoemde lijn, gebruikt voor de montagewagens, transport- en andere dienstwagens, alsmede op de werken aan den weg voor het bijbrengen en wegvoeren van rails en palen.

Op 1 Juli 1913 waren aanwezig 22 paarden. Bijgekocht werden 5 paarden, verkocht 4, zoodat 30 Juni 1914 aanwezig waren 23 paarden. De balanswaarde is f 2300.—

De kosten voor voeding en ligging dier paarden bedroegen totaal $f\ 7587.65\frac{1}{2}$ d.i. per paard en per dag $f\ 0.90$ tegen $f\ 0.96$ het vorig jaar.

Gebruikt werden:

68422 K.G.		Haver.
47568	„	Klaverhooi.
18365	„	Wit hooi.
Stroo werd gratis geleverd tegen opbrengst van de mest.		

De elektrische trekkracht werd geleverd door de centrale der gemeente.

Totaal werden geleverd 5.991.090 K. W. U. waarvoor werd betaald $f\ 377.187.37$.

Krachtens het bepaalde bij de concessie voorwaarden wordt voor elk geleverd K.W.U. indien de kolenprijs (d.i. de gemiddelde prijs door de gasfabriek bij contract per 1000 K.G. gaskolen voor den wal betaald) hooger is dan $f\ 8.50$, aan het eind van het kalenderjaar bijbetaald $0.0025 \times$ dit hoogere bedrag in guldens uitgedrukt. Is de kolenprijs lager, dan wordt volgens denzelfden maatstaf gerestitueerd.

Uit dien hoofde werd in December over 1913 bijbetaald $f\ 12.375\ 65\frac{1}{2}$, welk bedrag geput werd uit het fonds gevormd uit restituties van vorige jaren.

Voor het gebruik, onderhoud en vernieuwing van voedingskabels moet worden betaald $6\frac{1}{2}\%$ van de aanlegkosten en wel $f\ 23.162.64$.

1. Electrische geleidingen.

Met vernieuwing van arbeidsdraden werd voortgegaan op Westzeedijk tusschen Kievitslaan-Heuvellaan, bij de kruising Jonkerfransstraat-Goudschesingel, Noordsingel nabij het tramhuisje, Schietbaanlaan, hol Eendrachtsweg—Scheepstimmermanslaan, Kruiskade en Kruisstraat en ten slotte Westzeedijk bij de St. Jobshaven.

Op zeer vele plaatsen waar bij de ophangpunten slijtage was ontstaan, werden bijdraden aangebracht.

De revisie van de bovenleiding van het geheele net had overigens geregeld plaats. Verschillende in den slappen bodem voorovergekomen palen werden weder recht gezet. Met verven van palen en rosetten wordt geregeld voortgegaan.

Overigens werd door het personeel van deze afdeeling de bovenleiding in de remises Oostzeedijk en Charlois en de elektrische verlichting dier beide remises aangelegd, terwijl tijdens de onafhankelijkheidsfeesten een feestverlichting werd gemaakt. Tijdens de feestviering te Schiedam werd het wachthuisje aldaar geillumineerd, terwijl op 17 November,

den dag waarop dit feest te Rotterdam werd gevierd, het wachthuisje op het Beursplein was verlicht en aan een 60 tal motorwagens een feestverlichting was aangebracht, die over het algemeen zeer werd bewonderd.

m. Werkplaatsen.

Ter vergrooting van de bankwerkerij, vooral met het oog om betere stelplaats voor den aanmaak van wissels en kruisingen te verkrijgen, wordt het achter gedeelte van de remise Isaïc Hubertstraat bij de werkplaats getrokken en daarheen de schilderswerkplaats verplaatst. De ruimte, thans door de schilderswerkplaats ingenomen, wordt als bovenbouw werkplaats ingericht.

Bij de sluiting van het boekjaar zijn deze werkzaamheden in uitvoering.

Aangeschaft werd een sleeschaafbank en een zagenslijpmachine.

De nieuwe remise Oostzeedijk heeft een kleine smederij, wagenmakers- en schilderswerkplaatsje om kleine reparatiën aan de wagens te kunnen uitvoeren.

Ook de nieuwe remise Charlois is van een klein werkplaatsje met smidsvuur voorzien.

Overigens had geen uitbreiding plaats. De werktuigen verkeerden in goeden staat.

n. Vervoer en Exploitatie.

In het jaar 1913 werden overal in Holland de onafhankelijkheidsfeesten gevierd, hetgeen een verhoogd vreemdelingenverkeer tengevolge had. De feesten te Rotterdam hadden plaats op 17 November en het aantal passagiers op dien dag vervoerd was het hoogste, dat wij tot heden op één dag bereikten.

Ofschoon zich hier en daar reeds kenteekenen vertoonen, dat de periode van malaise, die zich in de industrie in Duitschland reeds zoo sterk doet gevoelen, ook hier haren invloed zal doen gelden, zoo mag dit boekjaar nog tot de gunstige jaren gerekend worden.

Ook dit jaar mag op een toeneming van de opbrengst worden gewezen, die te belangrijker is, omdat zij niet aan indienststelling van nieuwe lijnen of lijngedeelten is toe te schrijven.

In verband met die voortdurende toeneming van het aantal reizigers werden op lijn 5 en 10 het aantal bijwagens vermeerderd, op lijn 8 werd in December een vijf minuten dienst ingevoerd, terwijl op verschillende lijnen het aantal ritten in den avond werd uitgebreid.

De vervoersvermeerdering bedroeg $\pm 8\frac{1}{3}$ %.

De ontvangst van het reizigersvervoer was:

a. Electricische Tram.

Reizigers, gebruik makende		
van Couponboekjes	f 53.359.37½	f 52.033.31¼
Betalende reizigers	„ 2.102.995.17½	„ 1.940.594.05
Abonnementen	„ 48.687.72	„ 45.130.61
Schoolkaarten	„ 9.835.50	„ 7.484.—
Diversen	„ 29.950.84	„ 27.554.97
	f 2.244.828.61	f 2.072.796.94¼

b. Paardentram Rotterdam—Overschie.

Reizigers, gebruik makende			
van Couponboekjes	f 843.87½	f 910.25	
Betalende reizigers	„ 17.940.07½	„ 15.952.30	
Abonnementen	„ 965.—	„ 764.—	
Schoolkaarten	„ 652.50	„ 590.—	
Diversen	„ 80.—	„ 80.—	
	f 20.481.45	f 2.265.310.06	f 18.296.55
			f 2.03

De diversen bestaan uit:

Het vervoer van Gemeente-ambtenaren, voorzien van vooruitbetaalde plaatsbewijzen voor één rit. (De jaar kaarten der Gemeente-ambtenaren worden echter onder de abonnementen verantwoord.)

Het vervoer van Brieven- en Telegrambestellers.

Het vervoer van reizigers in rechtstreeksch verkeer tusschen H. S. M en R. T. M.
Extra wagens enz.

De bijlagen II tot en met VI, waarin de uitgegeven overstapkaartjes voor 2 reizigers zijn berekend, geven een overzicht van het vervoer.

Voor alle lijnen te zamen bedroeg het aantal vervoerde reizigers, zonder die voorzien van abonnementen, vrijkaarten enz. 40.338.221

De verkochte couponboekjes bedroegen:

86.305 à f 0.62½ f 53.940.62½

tegen 84.406 stuks met een opbrengst van „ 52.753.75 het voorafgaande jaar.

Abonnementen.

Verkocht werden 5165 stuks met een opbrengst van f 49.652.72.

Daar verschillende abonnementen langer geldig zijn dan het einde van het boekjaar, werd slechts het evenredige deel der opbrengst op dit boekjaar geboekt.

Het vorige boekjaar waren deze getallen respectievelijk 4901 stuks à f 45.894.61.

Schoolkaarten.

Verkocht werden 4684 stuks met een opbrengst van f 10.488.00

tegen 3595 „ „ „ „ „ 8.102.25 het vorige jaar.

De volgende staat geeft een overzicht van de opbrengsten enz. der verschillende lijnen over de laatste twee jaren.

Rotterdamsche Electriche Tramweg-Maatschappij.

Staat van opbrengsten en vervoerde reizigers der Paardentramlijn
 ROTTERDAM—OVERSCHIE
 van 1 Juli 1913 tot en met 30 Juni 1914.

MAANDEN	Aantal afgelegde kilometers.		Aantal reizigers.	Opbrengst.
Juli	5173	5173	12940	1426.50
Augustus	5168	5168	18613	2081.97½
September	5012	5012	12775	1404.62½
October.	5173	5173	13114	1427.—
November.	5002	5002	15382	1666.53¾
December.	5177	5177	14884	1602.57½
Januari.	5173	5173	13797	1482.38¾
Februari	4671	4671	12177	1320.48¾
Maart	5177	5177	14244	1549.73¾
April	5002	5002	14353	1598.48¾
Mei	5168	5168	15396	1707.00
Juni.	5012	5012	13702	1516.63¾
	60908	60908	171377	18783.95